

CUMHUR İNAN BİLEN
YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.

ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR VE ÖRNEK MUHASEBE KAYITLARI

17 MART 2021

KAPSAM

- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu,
- 284 Seri No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği,
- 143 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği,
- 217 Sıra No.lu Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği,
- 25.09.2020 Tarih ve 38418978-125[6-2019/36]-246985 Sayılı Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı Özelgesi,
- 14.05.2020 Tarih ve 58889402-105[323.Mad.2015/127-1036]-80 Sayılı Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı Özelgesi,
- 08.05.2020 Tarih ve 11395140-105[VUK-1-22925]-E.356140 Sayılı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Özelgesi,
- 13.02.2014 Tarih ve 2014/805 Sayılı Danıştay 4. Daire Kararı,
- 27.05.2010 Tarih ve 2010/3271 Sayılı Danıştay 4. Daire Kararı.

1. Şüpheli Ticari Alacaklar Uygulaması Hususunda Yasal Düzenlemeler Nelerdir ?

- Şüpheli alacak kavramı, Vergi Usul Kanunu'nun (VUK'un) 323. maddesinde kapsamında “Şüpheli Alacaklar” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre; “... Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla; 1. Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar; 2. Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar; şüpheli alacak sayılır...” ibare ile alacağın hangi durumlarda şüpheli alacak niteliği kazanacağı açıklanmıştır.
- Mezkur madde hükmünde geçen; “... şüpheli alacaklar değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasife karşılık ayrılabilir. Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder. Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilir...” hükmüne yer verilmiştir.

2. Şüpheli Ticari Alacakların Uygulanmasında Özellikli Durumlar

- VUK'un 323. maddesinin uygulanması sırasında karşılaşılabilecek özellikli durumlar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır. Buna göre;
 - Şüpheli bir alacağın zarar yazılabilmesi için önce karşılık ayrılması gerekmektedir. Şüpheli alacaklar ancak bilanço usulüne göre defter tutan mükellefler tarafından gider olarak kaydedilebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, işletme hesabı usulüne göre defter tutan mükellefler şüpheli alacak karşılığı ayrılmamaktadır.
 - Şüpheli alacaklar için şüpheli hale geldikleri hesap döneminde karşılık ayrılabilir. Dolayısıyla, şüpheli hale geldikleri hesap döneminde gider olarak yazılabilme olanağı vardır. Buna bağlı olarak bir alacağın şüpheli hale geldiği dönemde gider kaydedilmemesi halinde bundan sonraki dönemlerde zarara intikal ettirilmesine olanak bulunmamaktadır.
 - Şüpheli hale gelmiş bir alacağın şüpheli hale geldiği dönemin son gününde, envanter işlemleri yapılırken sonuç hesaplarına intikal ettirilmesi gerekmektedir.

2. Şüpheli Ticari Alacakların Uygulanmasında Özellikli Durumlar

- Bir alacağın şüpheli hale gelebilmesi için bu alacağın ticari ve zirai bir kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olması gerekmektedir.
- Şüpheli alacak haline gelmiş bir alacak için teminat alınmış ise, şüpheli alacak karşılığı, alınan teminatın şüpheli alacağı aşan kısmı için ayrılacaktır. Örneğin; 10.000,00-TL bedel karşılığında mal satılmış ve işletmeden 5.000,00-TL tutarında teminat mektubu alınmış olup , şüpheli alacak karşılığı 5.000,00-TL için ayrılacaktır.
- Döviz cinsinden olan bir alacağın şüpheli hale gelmesi durumunda, alacağın dönem sonundaki döviz alış kurundan değerlemesi yapılacak olup, kur farkı “646. Kambiyo Kârları” hesabına alınacaktır. Kur değerlendirilmesi yapıldıktan sonra ise söz konusu alacak şüpheli alacak hesabına alınacak ve karşılık ayırma işlemi gerçekleştirilecektir.
- 14.02.2019 tarih ve VUK-112/2019-2 sayılı VUK sirkülerinde konkordato halinde borçlunun; borcun tamamını belli vadelerde ödemeyi kabul etmesi durumunda tahsilatın şüpheli hale gelmesinin mümkün bulunmadığı ifade edilmiştir. Söz konusu konkordato halinde alacaklının borcun bir kısmından vazgeçmesi halinde vazgeçilen alacak, alacaklı yönünden değersiz alacak sayılmakta ve dönem zararıyla ilişkilendirilmektedir.

3. Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının İşleyişi ve Özelliği

- Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği'nde belirtildiği üzere;
 - Tahsili şüpheli hale gelmiş olan senetsiz alacaklar “120. ALICILAR” hesabının, senetli alacaklar ise “121. ALACAK SENETLERİ” hesabının alacağı karşılığında “128. ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR” hesabına borç kaydedilerek şüpheli alacaklar haline gelen normal alacaklar arasından çıkartılacak olup, alacağın tahsili veya tahsil edilemeyeceğinin kesinleşmesi halinde bu hesaba alacak kaydı yapılmaktadır.
 - Şüpheli hale gelen alacakların normal alacıklardan ayrıştırılmasından sonra, şüpheli alacaklar için ayrılacak karşılık tutarları belirlenerek alacağın şüpheli hale geldiği dönemde değerlendirme gününün **tasarruf değeri** üzerinden karşılık ayrılabilir. Ayrılan karşılıklar “654.KARŞILIK GİDERLERİ” hesabının borcuna “129. ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI” hesabının ise alacağına kaydedilmektedir.

3. Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabının İşleyişi ve Özelliği

- Şüpheli alacağın tahsiline bağlı olarak, tahmin olunan zararın kısmen veya tamamen gerçekleşmemesi halinde, gerçekleşmeyen kısım “644.KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR” hesabının alacağına devredilerek “129.ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI” hesabına borç kaydedilmektedir.
- Şüpheli alacağın tahsilinin olanaksız olduğu kesinleştiği durumda ise; “129.ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI” hesabına borç, “128.ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR” hesabına ise alacak kaydedilmektedir.
- Dönem sonunda gelir tablosu hesapları olan “654. KARŞILIK GİDERLERİ” hesabının borç bakiyesi ile “644. KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR” hesabının alacak bakiyesi “690. DÖNEM KARI veya ZARARI” hesabına aktarılarak bu hesaplar kapatılmaktadır.

Örnek 1 :

- İşletme 04.12.2020 tarihinde ödenmesi gereken 500.000,00-TL tutarlı senetli alacağının şüpheli hale geldiğini tespit etmiştir. İşletme söz konusu alacağın %40'ı için karşılık ayırmaya karar vermiştir. Buna göre;

31.12.2020	128-Şüpheli Ticari Alacaklar		500.000,00	
		121-Alacak Senetleri		500.000,00
31.12.2020	654-Karşılık Giderleri		200.000,00	
		129-Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		200.000,00

- İşletme alacağın yarısını 25.01.2021 tarihinde peşin olarak tahsil etmiştir. Bu durumda gerekli muhasebe kayıtları ise;

25.01.2021	100-Kasa		250.000,00	
		128- Şüpheli Ticari Alacaklar		250.000,00
25.01.2021	129-Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		100.000,00	
		644- Konusu Kalmayan Karşılıklar		100.000,00

- İşletme 03.02.2021 tarihinde senetli alacağın kalan kısmının tahsilinin olanaksız hale geldiğini saptamıştır. Buna göre;

03.02.2021	129-Şüpheli Ticari Alacaklar		100.000,00	
	681- Önceki Dönem Gider ve Zararları		150.000,00	
		128- Şüpheli Ticari Alacaklar		250.000,00

Örnek 2 :

- İşletme, 11.05.2020 tarihinde ödenmesi gereken 900.000,00-TL tutarlı senetsiz alacağı iki kez yazı ile istemesine rağmen tahsil edememiştir. İşletme bu alacağın tamamı için karşılık ayırmaya karar vermiştir. Buna göre;

11.05.2020	128-Şüpheli Ticari Alacaklar		900.000,00	
		120-Alıcılar		900.000,00
11.05.2020	654-Karşılık Giderleri		900.000,00	
		129-Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		900.000,00

- İşletme, 25.06.2020 tarihinde 600.000,00-TL senetsiz alacağı tahsil etmiştir. Buna göre;

25.06.2020	100- Kasa		600.000,00	
		128-Şüpheli Ticari Alacaklar		600.000,00
25.06.2020	129-Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		600.000,00	
		644- Konusu Kalmayan Karşılıklar		600.000,00

- İşletme, 09.11.2020 tarihinde 300.000,00-TL senetsiz alacağını tahsil etmesi imkansız hale geldiğini tespit etmiştir. Buna göre;

09.11.2020	129-Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		300.000,00	
		128-Şüpheli Ticari Alacaklar		300.000,00

- İşletmenin, 31.12.2020 tarihinde dönem sonunda yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir. Buna göre;

31.12.2020	644-Konusu Kalmayan Karşılıklar		300.000,00	
		690-Dönem Karı veya Zararı		300.000,00

4 . **Özelgeler Kapsamında Konunun Değerlendirilmesi**

- [25.09.2020 Tarih ve 38418978-125\[6-2019/36\]-246985 Sayılı Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı Özelgesi](#) 'nde;

“... şirketiniz tarafından, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili alacaklarınız (KDV'den kaynaklananlar dahil) bakımından, dava veya icra takibine konu edilenler için dava/icra takibine başlanıldığı, dava/icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar için ise borcun istenmesine ilişkin yazının muhatabına bir defadan fazla ulaşmış olması halinin tarafınızca yukarıda belirtilen kapsamda vuku bulduğu/tevsik edildiği hesap döneminde şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmakta olup, yukarıda belirtilen şartların sağlanamadığı alacaklarınız için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmamaktadır. Diğer taraftan, şüpheli alacaklar için öngörülen şartların sağlandığı hesap döneminde karşılık ayrılması gerekmekte olup, şüpheli hale geldiği hesap döneminde karşılık ayrılmayan alacaklar için daha sonraki dönemlerde karşılık ayrılması mümkün olmamaktadır...”

ibaresine,

4 . **Özelgeler Kapsamında Konunun Değerlendirilmesi**

- [14.05.2020 Tarih ve 27575268-105\[323-2019-337\]-E.135334 Sayılı Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı Özelgesi](#) 'nde;

“... somut durumda, ticari kazancınızın elde edilmesi ve idame ettirilmesine ilişkin alacaklarınız için, konkordato sürecine giren firmaya verilen geçici mühletin kaldırılarak konkordato talebinin reddedilmesi üzerine, icra takibine başlanılarak genel hükümler çerçevesinde 2018 hesap döneminde ayrılan karşılıkların, bu aşamada düzeltilmesi gerekmemektedir. Ancak, muaccel hale gelmiş olmakla birlikte, konkordato sürecine giren firmaya verilen geçici mühlet süresi içinde karşılık ayrılmadığı gibi, geçici mühletin kaldırılmasını müteakiben de dava ve icra takibine konu edilmeyen ticari kazancınızın elde edilmesi ve idame ettirilmesine ilişkin alacaklarınız için, ilk derece mahkemesinin geçici mühletin kaldırılması kararına ilişkin istinaf aşamasında geriye dönük kesin mühlet kararının verilmiş olması ve bu nedenle şirketinizce takip imkanının ortadan kalktığı gerekçesiyle, söz konusu kesin mühlet kararına istinaden 2019 hesap döneminde karşılık ayırmanız mümkün bulunmamakta olup, söz konusu alacaklar için mezkûr Sirkülerin (3.2) ve (3.3) bölümleri çerçevesinde işlem tesis edilmesi icap etmektedir...”

ibaresine,

4 . **Özelgeler Kapsamında Konunun Değerlendirilmesi**

- [08.05.2020 Tarih ve 11395140-105\[VUK-1-22925\]-E.356140 Sayılı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Özelgesi](#) 'nde;

“... sadece cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulması veya ceza mahkemelerinde dava açılması ile şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmamakta olup, söz konusu alacaklarınız için çekleri düzenleyen firma nezdinde dava veya icra takibi yapmanız halinde, Kanunun 323 üncü maddesi uygulamalarında öngörülen şartların sağlanmasına bağlı olarak, şartların sağlandığı ilgili dönemde şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılması mümkündür. Ayrıca, şüpheli alacaklar için dava veya icra takibine başlanıldığı yılda karşılık ayrılması gerekmekte olup, şüpheli hale geldiği hesap döneminde karşılık ayrılmayan alacaklar için daha sonraki dönemlerde şüpheli alacak karşılığı ayrılamayacağı tabiidir....”

ibaresine yer verilmiştir.

5 . Yargı Kararları Kapsamında Konunun Değerlendirilmesi

- [13.02.2014 Tarih ve 2014/805 Sayılı Danıştay 4. Daire Kararı](#)’nda;
“... şüphelilik hali devam eden alacaklar için uyuşmazlık döneminde karşılık ayrılmasında hukuka aykırılık bulunmadığından, aslı aranmayan geçici vergi üzerinden kesilen vergi ziyai cezasına ilişkin davayı reddeden Vergi Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, davacının temyiz isteminin kabulüyle, Ankara 1. Vergi Mahkemesinin 19/03/2010 günlü ve E:2009/2756, K:2010/814 sayılı kararının redde ilişkin kısmının bozulmasına, davalı İdarenin temyiz isteminin ise bu nedenle reddine, 13/02/2014 gününde oybirliğiyle karar verildi...”
ibaresine,
- [27.05.2010 Tarih ve 2010/3271 Sayılı Danıştay 4. Daire Kararı](#) ’nda;
*“... ticari kazancın elde edilmesi ile ilgili olan ve yetkili icra dairesince takip edildiği anlaşılan alacağın davacı tarafından şüpheli alacak olarak ayrılmasında ve hasılatтан düşülmesinde yasaya aykırılık yoktur.Bu itibarla, davacı adına yapılan tarhiyatta ve tarhiyata karşı açılan davayı reddeden Mahkeme kararında hukuka uyarlık görülmemiştir.
Açıklanan nedenlerle davacının temyiz .isteminin kabulüyle İstanbul 6.Vergi Mahkemesinin 17.10.2007 günlü ve E:2007/30, K:2007/2397 sayılı kararının bozulmasına 27.5.2010 gününde oyçokluğuyla karar verildi...”*
ibaresine yer verilmiştir.

SAYGILARIMIZLA

Sitemizde(cumhurbilenymm.com.tr) paylaşılan vergi ve vergileme ile ilişkili çalışmalarda şahsi görüş ve yorumlarımız yer almaktadır. Sitemizde yer alan bilgi veya verileri kullanmanız sonucunda ortaya çıkabilecek her türlü risk tarafınıza aittir. Sitemiz ve yazarları, söz konusu kullanımdan dolayı (ihmkarlık kaynaklı olanlar da dahil olmak üzere) her türlü özel, dolaylı veya arzi zararlardan ve cezai tazminattan dolayı sorumlu tutulamaz.